

Partiprogram 2023-2027

Telemark Senterparti

Innhold

1.0 Innledning.....	3
2.0 Areal.....	5
3.0 Klima og miljø.....	7
4.0 Næringsutvikling.....	9
5.0 Samferdsel.....	12
6.0 Utdanning.....	15
7.0 Helse og folkehelse.....	18
8.0 Kultur og kulturarv.....	21

2 **1.0 Innledning**

3 **ET FYLKE AV MULIGHETER!**

4 Telemark er et fylke av muligheter. Når Telemark igjen blir eget fylke skal disse
5 mulighetene brukes. Nye Telemark fylke skal bli et godt sted å bo og et attraktivt fylke å
6 drive næring i. Nye Telemark skal være et fylke som tar lederskap i klimakampen og hvor
7 grønn omstilling skal skape nye arbeidsplasser. Nye Telemark skal være et fylke med
8 små forskjeller og hvor det leveres gode tjenester i hele fylket. Nye Telemark skal
9 bygges opp nær folk og være et fylke med kort vei til besluttende myndigheter.
10 Telemark Senterparti vil være en pådriver for å få dette til – i nye Telemark Fylkesting.

11 Senterpartiet bygger sitt arbeid på ideene om ansvar, fellesskap og en langsiktig og
12 bærekraftig forvaltning av natur og miljø. Et levende folkestyre og desentralisering av
13 eiendomsrett, makt, kapital og bosetting er grunnleggende elementer i Senterpartiets
14 politikk. Senterpartiet setter enkeltmennesket i sentrum og vil bygge samfunnet
15 nedenifra. Alle skal ha likeverdige muligheter uavhengig av kjønn, alder, seksuell
16 orientering, funksjonsnivå, sivilstand, bosted, livssyn og etnisk tilhørighet.

17 Nye Telemark fylkeskommune skal fremme hele fylkets interesser. Fylkeskommunenes
18 kjerneoppgaver er innen videregående skole, samferdsel, næringsutvikling, tann- og
19 folkehelse og kultur. Disse skal utvikles videre. I tillegg skal Nye Telemark
20 fylkeskommune være best i landet på regional utvikling.

21 For å skape gode lokalsamfunn i hele Telemark må vi balansere mellom behovene for
22 fortetting og behovet for friareal, grønne lunger og rekreasjonsområder. Det skal være
23 mulig å ha større tomter og større frihet og nærhet til friluftsområder og vann i tynt
24 befolkede strøk på landet enn i bynære områder.

25 Veksten i fremtiden må i betydelig større grad skje på lokalsamfunnets, jordressursene
26 og miljøets premisser.

27 Kommunene må ha mulighet til å ivareta sine særpreg samtidig som de må få til gode
28 helhetlige løsninger sammen med nabokommuner.

29 Senterpartiet vil spre makt og innflytelse i samfunnet. Senterpartiet mener det er et
30 gode for innbyggerne at de kan bo, jobbe og få tjenester over hele fylket.

31

32 **NÆR FOLK**

33 Fylkeskommunens viktigste oppgave er å gi innbyggerne gode tjenestetilbud – der de
34 bor.

35 Det betyr gode videregående skoler og bedre veier i hele fylket. Det betyr et godt
36 utbygd kollektiv- og kulturtilbud. Det betyr en aktiv nærings- kultur- og
37 miljø/klimapolitikk. Det betyr å legge til rette for god folkehelse og en aktiv frivillig
38 sektor.

39 Senterpartiet mener samtidig at Nye Telemark fylkeskommune skal være noe mer. Vi
40 ønsker å ta et ansvar for å påvirke utviklingen – også utenfor de saksområdene
41 fylkeskommunen har ansvaret for. Senterpartiet vil derfor kjempe for at også staten
42 leverer tjenester der folk bor. Vi ønsker et politi som er tilstede i kommuner, bydeler og
43 ungdomsmiljøer. Vi ønsker mer synlig politi i fylket vårt. Vi ønsker å ha et politi som har

44 mulighet til i større grad å prioritere forebyggende arbeid. Vi ønsker rett og slett et reelt
45 nærpoliti.

46 Senterpartiet vil trygge sykehus tilbudet i Telemark. Skien og Notodden Sykehus må
47 begge utvikles som fullverdige akutt sykehus ved å få nye oppgaver tilført.

48 Senterpartiet ønsker å la kommunene i Telemark selv få bestemme over sin egen
49 fremtid. Vi ønsker ikke noen forslag om økonomisk sulteforing eller tvang for å slå
50 kommuner sammen. Senterpartiet mener folkeavstemming bør avholdes i forbindelse
51 med spørsmål om eventuelt nye kommunesammenslåinger. Senterpartiet vil kjempe for
52 at Nye Telemark fylkeskommune får tilført flere oppgaver de kommende årene. Det vil
53 bringe politikken og beslutningene nærmere fylkets innbyggere.

54 Senterpartiet mener Universitetet i Sør-Øst Norge må gi et utdannings- og
55 forskningstilbud i hele fylket. Det betyr at dagens 4 campuser i Telemark må bestå og at
56 målet er å styrke tilbudet ved alle studiestedene. Universitetet har i dag et godt faglig
57 tilbud og fremstår som et attraktivt studiested. Det gjøres best i fremtiden ved å klare og
58 kombinere faglig utvikling med tilstedeværelse i hele fylket. Da lykkes også Universitetet
59 med å være en pådriver til regional utvikling og kan samtidig høste fordelene av å
60 samarbeide med lokalt nærings- kultur- og foreningsliv.

61 Senterpartiet ønsker ikke færre passkontor, færre trafikkstasjoner, færre domstoler og et
62 generelt svekket statlig tjenestetilbud i Telemark. Vi vil derfor arbeide for disse tilbudene
63 blir opprettholdt – og styrket - i hele fylket.

64 Utflytting gir nærhet! Statlig virksomhet bør så langt det er mulig lokaliseres utenfor
65 Oslo-området.

66 Senterpartiet ønsker å flytte statlig virksomhet til Telemark. Slike utflyttinger letter
67 presset på Oslo-området og styrker arbeidsmarkedet for mennesker som vil bo i
68 Telemark.

69

70 **2.0. Areal**

71

72 Telemark er et variert fylke med alle arealtyper. Det er stort press på et sårbart kystbelte
73 og på dyrket mark i nedre deler av fylket mens presset er mindre i øvre deler. Areal er en
74 begrenset ressurs og må forvaltes i et langsiktig perspektiv. Dyrka jord er en ikkefornybar
75 ressurs, og er grunnlaget for all matproduksjon. Med begrensede areal for
76 matproduksjon, er det nødvendig med et sterkt jordvern. Senterpartiet vil stille strenge
77 krav til jordvern i planprosesser og arealplaner og sier derfor nei til omdisponering av
78 matjord.

79 Også ved utbygging av offentlig infrastruktur må det settes et større fokus på tap av
80 matjord, skog og naturverdier grunnet endret arealbruk i privat og offentlig regi. Gjenbruk
81 av allerede nedbygde arealer må i større grad vurderes.

82 Fylkesplanene må ivareta kulturminner, friluftsinnteresser, naturmangfold og fellesgoder.
83 Senterpartiet vil sikre tilgjengeligheten for allmennheten i strandsonen. Forvalteransvaret
84 må ivaretas i et langsiktig perspektiv.

85 Fylkeskommunen har en sentral rolle gjennom plansamarbeidet. I områder med sterk
86 befolkningsvekst må vi utvikle våre tettsteder for bolig og arbeidsplasser på en
87 bærekraftig måte som ikke kommer i konflikt med dyrkbar jord. Det må legges opp til
88 varierte boformer som passer ulike deler av Telemark. Hele fylket må tas i bruk.

89 Utviklingen med null-utslippskjøretøy både i privat, næring og innen offentlig
90 kollektivtransport går stadig fremover. CO₂ utslipp fra personbiltrafikk, næringstransport
91 og offentlig kollektivtransport vil således bli sterkt redusert framover. Senterpartiet
92 mener denne utviklingen åpner for mer spredtbygd boligbygging, der det kan skje på
93 ikke dyrkbar mark.

94 **Senterpartiet vil:**

- 95 • Bevare matjorda og si nei til all utbygging av bolig og næring på dyrka eller
96 dyrkbar mark.
- 97 • At fylkeskommunen gjennom regional plan for bærekraftig arealpolitikk skal
98 sørge for en koordinert arealpolitikk på tvers av kommunegrenser.
- 99 • Bidra til at kommuner i fylket utarbeider arealregnskap.
- 100 • Fastsette langsiktige byggelinjer rundt tettsteder og byer som sikrer at matjord
101 ikke bygges ned.

- 102 • Samlokalisere større nye næringsområder og arbeidsplasser for å sikre nye og
- 103 gode kollektivløsninger.
- 104 • Verne om grønne lunger i tettbygde strøk.
- 105 • Styrke allmennheten sin tilgang til kystsonen.
- 106 • Legge til rette for varierte boformer.
- 107 • Evaluere effektene av at kommuner i Telemark i dag må bygge 70% av nye
- 108 boliger innen tettsted i kommunen.
- 109 • Legge til rette for innfartsparkering med lademulighet ved utvalgte
- 110 kollektivholdeplasser.
- 111

112 **3.0. Klima og miljø**

113

114 Miljø og klimaendringer må tas på største alvor. Fylkeskommunen har et stort ansvar for
115 miljø og klimaarbeid i fylket. Fylkeskommunen har også et selvstendig ansvar for å kutte
116 i klimagassutslipp.

117 Telemark skal være energieffektivt og satse på lavt energibruk og fornybare energikilder.
118 Senterpartiets mål er et klimanøytralt fylke og en klimanøytral fylkeskommune. Samtidig
119 skal fylkeskommunen være en pådriver og tilrettelegger for at kommuner, næringsliv og
120 innbyggere gjør klima- og miljøvennlige valg.

121 Fylkeskommunen koordinerer planarbeid for å beskytte og forbedre vannmiljøet i
122 ferskvann og kystvann i fylket. Det er viktig at folkevalgte nivå både i kommuner, fylker
123 og på Storting har styring i vannforvaltningen for å ta nødvendig ansvar for at vi alle
124 fortsatt skal ha god kvalitet på vannet vårt, og jobbe for bedring der det trengs.

125 Riktig og aktiv forvaltning av skogen gir muligheter i gode klimaløsninger.
126 Fylkeskommunen må legge til rette for at disse næringene kan bli en del av løsningen på
127 klimaproblemet. Skogen tar i dag opp så mye som halvparten av de norske CO₂ –
128 utslippene. Derfor er tiltak i skogbruket ekstremt virkningsfulle når en skal binde mer
129 karbon fra luften.

130 **Senterpartiet vil at:**

- 131 • Nye fylkeskommunale bygg skal varmes opp av fornybar energi. Ved renovering
132 av eksisterende bygg skal også fornybar energi foretrekkes.
- 133 • Fylkeskommunale bygg skal så langt det er mulig bygges i tre.
- 134 • Ved alle fylkeskommunale bygg skal det være tilstrekkelig med lademuligheter
135 for elbil.
- 136 • Fylkeskommunen skal støtte opp om innovative prosjekter innen miljø og klima,
137 og fylkeskommunen vil være en pådriver for å få realisert prosjekter innenfor
138 solenergi.
- 139 • I avfallshåndteringen skal alle resirkulerbare materialer sorteres og gjenvinnes.
- 140 • Fylkeskommunen fremmer kunnskap om fordelene ved bioenergi produsert av
141 materiale fra norsk skog, og tar selv dette i bruk når det er mulig.
- 142 • Alle nye busser som settes inn i fylkeskommunal tjeneste skal bruke biogass eller
143 annen klimanøytral energi.

- 144 • Fylkeskommunen skal ha stort fokus på vannforvaltning, både i sjø og i ferskvann,
145 og følge opp pågående prosjekter.
- 146 • Arbeide for at staten tar sin del av kostnadene som vil komme med krav om
147 nitrogenrensing i nedbørsfelt til Oslofjorden.
- 148 • Støtte opp om tiltak som i større grad tar hensyn til fiskens muligheter til å vandre
149 i regulerte vassdrag i Telemark.
- 150 • Alle innbyggerne i fylket skal kunne bruke kollektivtrafikk som alternativ til
151 privatbilisme. Dette skjer ved å etablere trafikknutepunkt i samarbeid med
152 kommunene.
- 153 • I de tilfellene der pendlerbussen også er skolebuss skal denne ruta også kjøres i
154 skoleferien.
- 155 • Arbeide for at de regionale rovviltnemndene får tilstrekkelig makt og myndighet
156 til å ta ut rovdyr raskt for å hindre tap av beitedyr. I henhold til Stortingets
157 bestandsmål.
- 158 • Sammen med kommunene utarbeide regionale planer for de villreinområdene
159 som ikke har det i dag.
- 160 • Jobbe for at villrein på Hardangervidda får en bedre kondisjon og bruker større
161 deler av Hardangervidda.
- 162 • Støtte opp om Hardangerviddarådets arbeid for å knytte arealforvaltningen i ulike
163 fylker rundt Hardangervidda sammen.
- 164 • Støtte opp om initiativ i privat sektor som minsker klima og miljø-utslipp. Som for
165 eksempel industrien på Herøya har gjort med visjon om å bli den første
166 klimapositive industriregion.
- 167 • Støtte opp om CCS-prosjektet i Brevik, og være en pådriver i å utnytte
168 mulighetene dette gir i andre deler av industrien.
- 169 • Jobbe for å løse naturkrise på samme måte som klimakrise, og bidra til at målene i
170 Naturens Parisavtale nås.
- 171

172 **4.0. Næringsutvikling**

173

174 Telemark trenger nye arbeidsplasser. Dette for å sikre vekst og utvikling i hele fylket. Et
175 fremtidsrettet næringsliv legger miljø, bærekraft og klima til grunn for sin virksomhet. Det
176 bidrar og til at omstilling og nyskapning skal prege det nye fylket. Dette krever en aktiv
177 fylkeskommune som bidrar med kompetanse og som støtter lokale initiativ. Telemark
178 fylkeskommune skal være en slik fylkeskommune og være en aktiv tilrettelegger.

179 **Norges viktigste industrifylke**

180 Telemark har en unik industrihistorie. Denne historien danner grunnlaget for svært mye
181 av dagens næringsvirksomhet i fylket. Den skal og legge grunnlaget for at nye
182 arbeidsplasser etableres de kommende årene.

183 **Senterpartiet vil:**

- 184 • Utvikle de etablerte industriklyngene. Utvikle nytt næringsliv basert på
185 erfaring, kunnskap og etablert infrastruktur.
- 186 • Arbeide for nyskapning og næringsutvikling ved å utvikle Startopp Telemark i
187 samarbeid med næringsshagen og inkubatoren.
- 188 • Bevare nasjonale lederskapet til CO₂-handtering fra industrien i vår region, og
189 utvikle dette til flere industriområder.
- 190 • Øke verdiskapningen fra skogen ved å arbeide for å få etablert ny trebasert
191 industri. Avlaste el-nettet og strømproduksjon ved å satse mer på trebasert
192 oppvarming av bygg.
- 193 • Sikre havnekapasiteten for mottak av tømmer, slik at fylket kan foredle mer av
194 tømmeret som i dag sendes ut av landet.
- 195 • Utnytte fylkets fortrinn med sikker og stor tilgang på ren energi til å utvikle
196 næring og sysselsetting der kraftproduksjonen skjer.
- 197 • Sikre produksjon av ren energi, inkludert vann, sol, vind, bølge og tidevann.
- 198 • Skaffe mer kunnskap om kjernekraft og små modulære reaktorer - SMR i
199 fylket.

200 **Et landbruksfylke i vekst**

201 Telemark har et formidabelt mangfold som matfylke. I fra vekstsesongen starter langs
202 kysten til fruktinnhøstingen i Midt-Telemark og geitene tas hjem fra setrene i Øvre

203 Telemark har fylkets matprodusenter bidratt til å gi det norske folk trygg og god mat.
204 Fylkeskommunen sin oppgave er å legge til rette for mer av dette. Senterpartiet vil jobbe
205 for økt verdiskapning fra matproduksjonen i Telemark.

206 **Senterpartiet vil:**

- 207 • Stoppe omdisponering av dyrket mark til andre formål.
- 208 • Lage en ny landbruksmelding for Telemark for å legge grunnlaget for at
- 209 Fylkeskommunen skal støtte utvikling av matproduksjon i hele fylket.
- 210 • Arbeide for at de regionale rovviltnevdene får tilstrekkelig makt og
- 211 myndighet til å ta ut rovdyr raskt.

212

213 **Et næringsfylke med variasjon og utviklingsmuligheter**

214 De mange små og mellomstore bedriftene i Telemark er en forutsetning for at folk skal
215 bo og trives i hele fylket. Det er arbeidsinnsatsen og risikoen den enkelte eier er villig til å
216 ta som gir fylket disse arbeidsplassene. Fylkeskommunens rolle er å støtte opp om de
217 initiativ, ideer og planer som presenteres. Fylkeskommunen skal og bidra til at
218 kommunale, fylkeskommunale og statlige næringsutviklingsaktører samarbeider og at
219 de som vil starte eller utvide en bedrift opplever det som enkelt å søke om råd og
220 bistand.

221 **Senterpartiet vil:**

- 222 • Arbeide sammen med næringssvake kommuner om å etablere
- 223 kontorfellesskap ute i hele fylket. Dette for å skape attraktive arbeidsfellesskap
- 224 som sikrer gode kompetansemiljø for den enkelte og vekst potensialet for
- 225 bedriften.
- 226 • Bruke kommunale næringsfond i næringssvake områder.
- 227 • Gi støtte til kommunale næringsfond.
- 228 • Være en aktiv eier i fylkeskommunale selskaper.
- 229 • Forsterke satsingen på reiselivet. Telemark har et unikt reiseliv – og
- 230 reiselivsprodukt. Fylket har og en unik beliggenhet med både flyplass,
- 231 jernbane og båtruter fra inn- og utland. Dette må sikres og utvikles.
- 232 • Arbeide for at Innovasjon Norge sin lokale avdeling styres i fra Telemark –
- 233 ikke fra Oslo.
- 234 • Utnytte etablerte nettverk utenfor eget fylke. Telemark skal aktivt jobbe for å
- 235 få etablert næringsvirksomhet til å flytte til fylket.

- 236
- 237
- 238
- 239
- 240
- 241
- 242
- 243
- 244
- 245
- Ha spesielt fokus på IKT- og Helseteknologi. Dette er virksomheter med stort potensial og mange etablerte bedrifter i fylket. Fylkeskommunens etablerte nettverk iblant annet Midt-Vesten i USA bør benyttes som en del av et slikt arbeid.
 - Utvikle en strategi for etablering av statlige arbeidsplasser i fylket. Spesielt viktig å etablere statlige arbeidsplasser i mindre befolkningstette områder.
 - Jobbe sammen med inkubator, næringshage og Universitet i Sør-Øst om etablering av egen TTO funksjon som kan sikre kommersialisering og verdiskapning i fra akademia og klynger i vår region

246 **Næringsressurser- geologi**

247 Telemark har store geologiske ressurser, blant annet verdens største kjente forekomst av

248 REE-mineraler. Betydningen av disse sjeldne stoffene vil bli enda større i framtida, og

249 ved å sikre en miljømessig forsvarlig utvinning av disse, kan Telemark og Norge ta en

250 viktig posisjon i utviklinga av morgendagens teknologi. Kina dominerer verdensmarkedet

251 av REE-mineraler i dag, Senterpartiet mener vi er tjent med å redusere avhengigheten av

252 Kina, og utvinne disse selv.

253 **Senterpartiet vil:**

- 254
- 255
- Telemark Fylkeskommune skal bidra til å utvikle Fensfeltet på Ulefoss.
 - Legge til rette for næringsutvikling basert på fylkets geologiske ressurser.

256 **5.0 Samferdsel**

257 Telemark treng gode vegar, tog som er i rute, eit busstilbod for heile fylket, ein flyplass
258 som får utvikle seg, breiband til alle – og reduserte utslepp. Ein moderne infrastruktur er
259 ein føresetnad for eit moderne Telemark.

260 Moderne samferdsel gir grunnlag for busetnad og næringsutvikling. Det gjer at
261 arbeidsregionar vert større og at varetransport går raskare. Eit moderne breibandsnett
262 gjer at folk kan arbeide og bu der dei ynskjer.

263 Eit moderne Telemark må utvikle samferdsletilbod som og bidrar til auka trafikktryggleik,
264 gode nærmiljø og reduserte utslepp.

265 Senterpartiet vil:

266 Veg:

267 • At E134, inkludert arm til Bergen skal vere framtidig hovudvegforbindelse Aust-
268 Vest. Oppstart av ny Seljestadtunell og prosjekt på Austsida av Haukelifjell seinast
269 i 2024.

270 • At det skal byggjast ny Rv36 gjennom Grenland som ein del av ei ny Bypakke
271 Grenland. Denne må sikre behova til heile fylket. Bypakka må bidra til nullvekst i
272 biltrafikken og leggje til rette for inngåing av ei byvekstavgift med staten.

273 • Betre standarden på Rv 41, som eit viktig samband gjennom fylket

274

275 • Fullføre bygginga av E-18 så raskt som mogeleg.

276 • Satse sterkt på fylkesvegar og innføre minste standard uavhengig av
277 trafikkmengde.

278 • Innføre «bygdepakker»/samarbeid mellom kommunar, regionalt og statleg nivå.

279 • Arbeid for heilårsveg RV45 over Suleskar til Stavanger

280

281 Jernbane:

282 • Det skal byggjast dobbeltspor på heile Vestfoldbanen til Skien!

283 • Arbeide for fleire avgangar på Sørlandsbanen og ringløyning i øvre Telemark.

284 • Stø aktivt opp om Høgfartsbane på strekninga Oslo-Bergen/Stavanger

285 • Arbeide for at Stortinget gjer det billigare å køyre tog til, frå og i Telemark!

286 • Bygge ny jernbanestasjon i Skien sentrum, med midlar frå ny byvekstavgift med
287 staten.

288 • Arbeide for etableringa av tømmerterminal i Midt-Telemark.

289

290 Buss:

291 • Sikre framleis billig busstilbod i fylket, blant anna ved hjelp av statlege
292 påskjønningmidlar eller gjennom ei byvekstavgift.

- 293 • Arbeide for gode rammevilkår for ekspressbussane.
- 294 • Auke kollektivdelen i Grenland .
- 295 • Seie nei til ytterlegare reduksjon av rutetilboda i distrikta - og styrke det ved
296 innføring av fleire fleksiruter.

297

298 Fly:

- 299 • Legge til rette for at Sandefjord lufthavn Torp skal vere ein viktig regional flyplass
300 og avlastingsflyplass for Gardermoen. Då vil det ikkje vere trong for ein ny tredje
301 rullebane for Oslo lufthamn Gardermoen.
- 302 • Arbeid for å sikre statleg varig driftsstøtte til Notodden flyplass, for å sikre
303 næringslivet i Øvre Telemark og Buskerud god og effektiv tilgang til flyplass.
- 304 • Gjere Notodden lufthamn til ein pilotflyplass for elektriske passasjerfly.

305

306 Hamner:

- 307 • Etablere landets viktigaste hamneområde i Vestfold-Telemark blant anna ved at
308 Grenland hamn og Larvik hamn får felles leiging med sikte på eit tettare samarbeid.
- 309 • Utvikle djupvasskaiene i Telemark for mottak og transport av gods.

310

311 Ferjer:

- 312 • Fylkeskommunalt tilskot til ferjeselskapa må vere tilstrekkeleg for at rutetilbodet
313 kan haldast oppe på minimum dagens nivå.

314

315 Breiband og mobil:

- 316 • Byggje «fiber til vegg»/5G i heile VF/TE i samarbeid med stat og kommunar.
- 317 • Syte for full og stabil mobildekning(4G) som og er særst viktig av omsyn til
318 ambulanse, brann og politi.

319

320 Trafikkstasjonar

- 321 • Arbeide for å halde oppe dagens TK-tenester (trafikkale og køyretøy) i heile
322 Telemark fylke.

323

324 Klima.

- 325 • Utvikle eit biogasstilbod i heile fylket slik at Telemark kan gi eit nullutsleppstilbod
326 til alle typer køyretøy. E134 må bli prioritert som ein nasjonal nullutsleppsveg.
- 327 • Arbeide for at Enova medverkar til at det er gode lademoglegheiter i heile fylket,
328 slik at elektriske bilar er eit reelt tilbod i heile fylket.

329 • Syte for at offentlege anbod innan transport fører til reduserte klimautslepp. Målet
330 er nullutslepp frå transportsektoren i Telemark.
331

332

333

334 **6.o. Utdanning**

335

336 Senterpartiet vil ha en desentralisert skolestruktur med et mangfold av studietilbud
337 tilpasset samfunnets, næringslivets og lokalmiljøets behov. De videregående skolene
338 skal være regionale utviklingsaktører og samarbeide tett med lokalt nærings- og
339 samfunnsnivå og Universitetet i Sørøst-Norge. Senterpartiet vil gi elever mulighet til å følge
340 undervisning ved andre skoler enn de selv går på via nettbaserte løsninger. Dette vil gi et
341 enda mer likeverdig tilbud og skape et mer mangfoldig studietilbud for den enkelte elev.
342 Dette må skje på en måte som også styrker hver enkelt skole. Senterpartiet ønsker at
343 færrest mulig elever skal måtte bo på hybel i løpet av videregående opplæring. Vi vil gi
344 elevene mulighet til å gå på en videregående skole i nærmiljøet.

345 Gjennom pedagogisk trygge og faglige kompetente lærere skal elevene ha mulighet til å
346 utvikle sine ferdigheter og sitt potensial. Senterpartiet har tillit til læreren som
347 profesjonsutøver, og vil gi læreren et profesjonelt handlingsrom. Det må gjennomføres
348 en kritisk gjennomgang av mengden rapportering og dokumentasjon som lærere i dag
349 må bruke tid på. I tillegg til lærere er det behov for sterke og faglige team rundt elevene
350 bestående av helsesjuepleier, skolepsykolog, miljøarbeider, rådgiver og sosionom.
351 Laget rundt eleven må styrkes, og fokus på tiltak som fremmer trivsel og læring må økes.

352 Senterpartiet vil ha et tett samarbeid mellom rådgivningstjenesten i de ulike
353 utdanningsnivåene. Dette for å sikre en best mulig tjeneste for den enkelte elev. Et godt
354 samarbeid på tvers av utdanningsorganisasjonene vil gi en bedre faglig
355 rådgivningstjeneste som kan gi økt motivasjon, mer "riktige" valg, og dermed økt
356 gjennomføring og bedre faglige resultater. Det skal gis like god informasjon om både
357 yrkesfaglige linjer og studiespesialiserende linjer i rådgivningen..

358 Senterpartiet vil styrke yrkesfagenes status. Vi vil øke rekrutteringen til yrkesfag, skaffe
359 flere lærlingplasser, bedre kvaliteten på fagopplæringen og redusere kostnadene ved å
360 ta fagopplæring. For å øke kvaliteten i fagopplæringen og hindre frafall vil Senterpartiet
361 øke bevilgningene til utstyr ved de videregående skolene, særlig når det gjelder de
362 ressurskrevende yrkesfagutdanningene og realfagsprogrammet. Dette er viktig for å
363 gjøre utdanningene relevante og for å kvalifisere elevene til det som vil møte dem ute i
364 bedriftene, både i læretida og etter hvert i arbeidslivet.

365 Senterpartiet vil utvikle fagskoletilbudet som en høyere yrkesfaglig utdanning som skal
366 dekke et samfunnsbehov som ikke kan dekkes av universitets- og høgskoleutdanning.
367 Dette for å kunne dekke kompetansebehovet i primærnæringene, bygg- og

368 anleggsbransjen og i helse- og omsorgssektoren. Senterpartiet vil arbeide for en bedre
369 statlig finansiering av fagskoletilbudet.

370 **Senterpartiet vil:**

371

- 372 • Legge til grunn nærskoleprinsippet
- 373 • Ha en god og gratis offentlig skole som ikke rangerer elevers muligheter etter
374 geografi eller sosioøkonomisk bakgrunn.
- 375 • Være restriktiv til etablering av privatskoler som undergraver den offentlige
376 skolen. Dagens desentraliserte skolestruktur skal bestå.
- 377 • Gi elevene mulighet til å bruke byggene også på kveldstid med tilgang til rom,
378 utstyr og bibliotek.
- 379 • Øke rammene til skolebibliotekene slik at disse kan fungere som samlingssted og
380 ressurscenter for elevene.
- 381 • At alle videregående skoler skal være tilknyttet skolepsykolog eller tilsvarende
382 tilbud.
- 383 • Videreutvikle naturbruksskolen Nome vgs avdeling Søve som viktig fagmiljø for
384 næringen.
- 385 • At alle videregående skoler skal tilby flere vekslingsstilbud skole/læretid slik at
386 flere kan starte læretida allerede fra Vg1.
- 387 • Stille krav om minst tre lærlingplasser per 1000 innbygger i kommunene, og minst
388 tre lærlingplasser per 5000 innbygger i fylkeskommunen.
- 389 • At det stilles krav til bedrifter ved anbudsinngåelse om at de må være en aktiv
390 lærebedrift med lærling(er) på oppdragsstedet. Dette må også gjelde
391 utenlandske bedrifter. I tillegg skal det være en begrensning på bortsetting av
392 arbeid til kun to underentreprenører for å utføre arbeid innen samme fagområde.
- 393 • Støtte mer fleksibilitet i yrkesfag, slik at de som ønsker det kan ta en større del av
394 opplæringen i bedrift.
- 395 • Gi lærlinger samme rettigheter som skoleelever. Dette betyr for eksempel rett til
396 organisering og studentrabatt.
- 397 • Legge bedre til rette for internasjonal utveksling, også for lærlinger.
- 398 • Slippe til ungdomsorganisasjoner, ungdomspartiet og annen engasjert ungdom i
399 skolen.
- 400 • Legge til rette for elevråd som et sentralt organ for ungdomsmedvirkning i
401 fylkeskommunen.

- 402 • Fortsette det gode arbeidet for å motvirke frafall slik at flere fullfører
- 403 videregående opplæring.
- 404 • Ha mer kompetanseutveksling mellom skoler og næringsliv ved å trekke inn
- 405 foredragsholdere fra annen offentlig sektor og næringslivet inn i undervisningen,
- 406 og legge til rette for mer hospitering av lærere i aktuelle bedrifter og
- 407 organisasjoner.
- 408 • Sikre at alle elever får timene som minstetimetallet tilsier og at en kvalifisert skal
- 409 være ansvarlig for timen for at den skal kunne regnes som opplæring.
- 410 • Sikre en forsvarlig klasse- og gruppestørrelse i skolen.
- 411 • Satse på etterutdanning av lærere, og sørge for at flere yrkesfaglærere får
- 412 mulighet til å ta treårig yrkesfaglærerutdanning.
- 413 • Videreføre og styrke ordninger som sommerskole og leksehjelp.
- 414 • Videreutvikle et godt samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge og næringslivet
- 415 i regionen. USN må videreutvikles med forskning og utdanningstilbud i helse.
- 416 • Gjennomføre lærling-besøk på ungdomsskolen (i faget utdanningsvalg).
- 417 • Sikre trygge elever også på vei til og fra skolen og på skolebussen.

418

419 **Rekruttering og kompetanse**

420 For å sikre rekruttering til landbruksnæringen er det viktig med gode utdanningsløp som

421 kan kombinere praktisk og teoretisk utdanning. Landbruket er i sterk utvikling og kurs

422 og etterutdanning for bønder er et kontinuerlig behov. Det registreres så langt et stort

423 behov for agronomutdanning for voksne.

424

425 **Fou og universitetet**

426 Senterpartiet ønsker å legge til rette for at universitetet i Sørøst-Norge (USN) blir en aktiv

427 medspiller innen næringsutvikling, kultur, folkehelse og utdanning i fylket. For å oppnå

428 dette bør fylkeskommunen være aktiv deltaker i arbeidet med å utvikle universitetet.

429 Senterpartiet mener det er et stort potensial for økt samarbeid mellom USN og

430 kommunene, fylkeskommunen, næringslivet og kulturlivet.

431 **Senterpartiet vil arbeide for:**

432

- 433 • Å opprettholde og helst styrke aktiviteten ved alle nåværende studiesteder ved
- 434 USN.

435 **7.0. Helse og folkehelse**

436

437 Sosial og geografisk ulikhet i helse er en stor utfordring i dagens Norge og også i
438 Telemark. Vår sosioøkonomiske bakgrunn spiller inn på både vår fysiske og psykiske
439 helse. Dette påvirker både livskvalitet og livslengde. Vi må ha en politikk som er med på å
440 utjevne disse forskjellene og gi alle innbyggere mulighet til å utnytte sitt potensiale for
441 meningsfulle og gode liv i Vestfold og Telemark.

442

443 For fylkeskommunen betyr det å spesielt satse på tiltak som treffer alle barn og ungdom
444 innen de ulike samfunnsområdene som fylkeskommunen har ansvar for. Områder som
445 kultur, tannhelse, idretts- og nærmiljøanlegg og videregående skole er alle viktige
446 arenaer for å utjevne sosial ulikhet i helse.

447

448 Folkehelsa påvirker hverdagen vår og vi må prioritere forebyggende folkehelsearbeid i
449 stedet for reparasjon. Økt satsing på folkehelsearbeid lønner seg. Sunt kosthold, fysisk
450 aktivitet og god psykisk helse er viktige faktorer for å ha sunne og gode liv. Et
451 lokalsamfunn med sosiale nettverk der frivillige lag og organisasjoner fungerer godt er
452 viktig for det hele mennesket.

453

454 Gode helsetjenester nærmest mulig der du bor og et godt samspill mellom
455 kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten er avgjørende for trygghet og
456 trivsel.

457

458 **Senterpartiet vil:**

459

- 460 • prioritere arbeid med psykisk helse i videregående skole
- 461 • sikre god dialog mellom videregående skole og vertskommune som en del av det
- 462 forebyggende arbeidet ved å besøke vertskommunens politiråd regelmessig.
- 463 • samarbeide med vertskommuner for å sikre et likeverdig helsesykepleiertilbud på
- 464 de videregående skolene
- 465 • satse på mer fysisk aktivitet inn i skolen for å fremme læring og god helse.
- 466 • anerkjenne den viktige jobben frivillig sektor gjør gjennom å bidra med hjelp i
- 467 spillemiddelsøknader og rapportering.
- 468 • være med å utvikle gode nærmiljøanlegg rundt i hele regionen
- 469 • legge til rette for økt fysisk hverdagsaktivitet.

470

471 **Folkehelse**

472

473 Fylkeskommunen har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten. Fylkeskommunen
474 skal arbeide for god tannhelsetjeneste i hele fylket.

475 Fylkeskommunen er pådriver og koordinator for utviklingsprosesser i fylket. Gjennom
476 denne rollen er det viktig å støtte opp om kommunale helse- og omsorgstjenester og
477 spesialisthelsetjenester i fylket.

478 Psykiske lidelser og rusbrukslidelser er utbredt i den norske befolkningen og disse
479 lidelsene bidrar til betydelig helsetap. Det er i nyere tid observert en bekymringsfull
480 økning i andelen unge jenter som rapporterer et høyt nivå av psykiske plager og som
481 oppsøker helsetjenesten for sine plager. Samtidig er det mange tegn som tyder på at
482 unge gutter kan ha like store psykiske plager uten å oppsøke hjelp. Fylkeskommunen
483 skal ha dette som bakteppe i utviklingen av videregående skoler, folkehelsearbeidet og
484 samarbeidet mellom opplæring og folkehelse.

485 Det er større sosiale helseforskjeller i Norge enn i mange andre europeiske land. Kvinner
486 og menn med lengst utdanning lever seks til sju år lengre og har bedre helse enn de
487 med kortest utdanning. Senterpartiet vil jobbe for et helsefremmende samfunn, fordi god
488 helse for alle gir mindre ulikhet. Det er en viktig oppgave for Fylkeskommunen å
489 samordne folkehelsearbeidet i fylket gjennom samarbeid med kommuner, frivillige
490 organisasjoner og regionale/statlige aktører.

491 **Senterpartiet vil:**

- 492 • Beholde dagens organisering av den offentlige tannhelsetjenesten
- 493 • Ha tilbud om offentlige tannlegekontor både i byene og i distriktene
- 494 • Beholde dagens ordninger for offentlige støtte til tannbehandling
- 495 • Arbeide for lokalisering av luftambulansebase i Vinje.
- 496 • Støtte opp om desentraliserte helsetjenester, særlig når det gjelder psykisk
497 helse- og rusarbeid
- 498 • Fremme arbeid med psykisk helse og læring i videregående skoler i fylket
- 499 • Ha regional plan for folkehelse
- 500 • Understreke frivillighetens betydning for folkehelsen
- 501 • Bedre tilbudet for sunn mat i elevkantinene

- 502
- Ha gratis frokost på alle videregående skoler

503 **8.o. Kultur og kulturarv**

504

505 Telemark byr på det fremste i Norge av både eldre og moderne kultur, og av
506 folkekunsten. Vi har kulturarv både fra vikingtid, middelalder og moderne industrihistorie.
507 For Senterpartiet er det viktig å ivareta og formidle dette på best mulig måte og ta tak for
508 å løfte kulturen og kulturarven ytterligere i hele fylket vårt. Statusen som kulturfylke må
509 forvaltes godt samtidig som den framover må benyttes i enda større grad til å skape nye
510 verdier.

511 Senterpartiet ønsker en satsning på kulturbasert reiseliv som vil skape nye
512 arbeidsplasser og gjøre fylket mer attraktivt å bo i. Samtidig er vi opptatt av å hegne om
513 kulturens egenverdi og vi vil jobbe for å styrke viktige kulturinstitusjoner og
514 kulturarrangementer som fremmer kunstfelt, kulturforståelse, kulturopplevelser og
515 kulturutøvelse ytterligere.

516

517 Telemarkskanalen, Gaustatoppen, og verdensarvstatusen til industrisamfunnene Rjukan-
518 Notodden, kystkulturen, skiopplevelser, Ibsen, Vinje, Vesaas og folkekunsten, er viktige
519 spydspisser i en slik satsning.

520

521 Telemark har utallige dialekter og to skriftspråk. Språk er en viktig del av vår
522 identitetsfølelse, og Senterpartiet mener det er riktig å ta godt vare på begge
523 målformene. Vi mener det er viktig med en språkbruksplan, for å sikre at skriftspråkene
524 våre er likestilt..

525 **Senterpartiet vil:**

526

- 527 • Øke driftstilskuddet til frivillige organisasjoner og allmenne kulturtiltak, særlig for
528 å støtte mindre kulturarrangement bedre enn nå og for å løfte kultur med og for
529 barn og unge.
- 530 • Gi frivilligheten bedre vilkår ved å inngå flerårige samarbeidsavtaler med lag og
531 foreninger
- 532 • Arbeide for at staten lar frivillige lag og foreninger slippe moms på kjøp av varer
533 og tjenester.
- 534 • Jobbe for mer forutsigbar økonomisk støtte til fylkets festivaler og
535 kulturarrangementer

- 536 • Utvikle museene i Telemark innenfor gjeldende organisering og sikre at Staten
537 bidrar økonomisk til dette.
- 538 • Sørgе for nok ressurser fra både Fylkeskommunen og Riksantikvaren til Rjukan-
539 Notodden verdensarv for å oppfylle vedtatt tiltaksplan, og særlig jobbe for
540 istandsetting av Tinnosbanen og Tinnsjøbåtene, samt sikring og formidling av
541 Tungtvannskjelleren.
- 542 • Telemarkskanalen; Senterpartiet vil at statens økonomiske ansvar for å sikre
543 videre drift og utvikling av både Øst- og Vestkanalen økes, og at fylkeskommunen
544 sikrer videre utvikling av kanalen. Senterpartiet er spesielt opptatt av at
545 sluseanleggene vedlikeholdes og at tilbudet langs kanalen forbedres.
546 Senterpartiet vil jobbe for at kraftprodusenter langs kanalen må ta en større del av
547 vedlikeholdskostnaden for damanlegg langs kanalen.
- 548 • Aktiviteten langs Telemarkskanalen må økes. Telemarkskanalen regionalpark er
549 et sentralt verktøy for å knytte frivillige, lokalsamfunn og næringsinteresser
550 sterkere inn i utviklingen av Telemarkskanalen
- 551 • Være en aktiv eier som tar ansvar for å gjøre Teater Ibsen til et nasjonalt Ibsen-
552 teater
- 553 • Støtte opp under arbeidet i Grenland Friteater og bidra til at Teaterpark-prosjektet
554 realiseres.